

En resa bland murar...

Israel och Palestina 11-27 februari 2005

Muren i Jerusalem

Muren i Betlehem

Resan gjordes med stöd av

Svenska freds- och
skiljedomsföreningen
- Kampfonden -

Stiftelsen
FOLKE BERNADOTTES
MINNESFOND

Ulricehamns
Fredsförening

En vacker stad — men ett problem

Mitt första möte med Israel skedde Mi natten på en flygplats, och var inte på något vis trevligt. Så fort jag kom av planet blev jag stoppad och fick några frågor, dock lindrigt jämfört med när jag och mina reskamrater stoppades ännu en gång. Det som framfördes var mer eller mindre inlindad fråga om vad fan vi hade i landet att göra. Den aggressiva attityden skrämde upp vårt lilla sällskap rejält.

Mina judiska och arabiska vänner hade glömt att nämna att man skall spela turist även om man så kommer för att studera fred i landet. Nämna deras namn skall man helst inte göra, då kan de få besök och själva bli utfrågade. Jag höll dock huvudet kallt och lyckades till slut övertyga dem om att jag var en "oskyldig" turist. Men i hemlighet var jag skyldig till att tro på fred.

Det var lite märkligt att i ett land som i sin grundlag beskriver sig som judisk, bli väckt av en muslimsk böneutropare. Jag har bokstavligen landat mitt i konflikten. Husen i Jaffa där jag bor hos några judiska och arabiska vänner är lite slitna, men det är ett mysigt område - en av endast fem städer där judar och araberna lever blandat, i ett land där en femtedel av befolkningen är arabisk.

Gatan Le Martin i Jaffa, där jag bodde hos några judiska och arabiska vänner.

Jag har blivit betydligt mer ödmjuk i mitt förhållande till konflikten under min resa. Jag besökte bland annat den judiska kibbutzen Harduf. Den har antroposofi som grund, en åskådning som jag förknippar med fredligt sinnelag. Det är också så de ser sig själva, men här ser man vad

Judarnas klagomur, de kristnas Gravkyrka och muslimernas klippskulptur.

rädsla kan göra med människor. I kibbutzen beskrivs araberna beskrivs som oförmögna att handla rationellt och helt styrda av sina känslor.

Självklart styrs Israels politiska liv av känslor. Ett vanligt misstag är att skylla allt på Israels ockupation av Palestina. Men även judarna lever under hot. De omges av över 200 miljoner muslimer, och många av dem vill

bok-

Judarnas rädsla måste förstås. Här ser man det lilla Israel i dess arabiska omgivning.

stavligen kasta ut dem i havet. Den ockupation som skapar självmordsbombare bygger på skrällen för vad palestinierna skulle göra utan deras armé där.

Konflikten pågår hela tiden, om så oftast i det tysta. Under en av våra taxiresor visade sig chauffören vara medlem av samma lilla organisation som mina vänner är med i. Omar, som är hans namn, bjöd in oss till sitt hem i staden Lod mellan Tel Aviv och Jerusalem, en av de blandade städerna. Som med de andra städerna är blandad en dålig beskrivning, segregerad är mer korrekt. Gemenskap mellan judar och araberna i Israel är knappt ens ett marginellt fenomen.

Skillnaden mellan judiska och arabiska områden kan man oftast se på husen. I Omars område handlar det också om avsaknad av asfalt på vägarna. Borgmästaren i staden beskrivs av Omars judiska vänner som en fascist som inte tänker lyfta ett finger för araberna. Det har gjort situationen än värre här. Det sägs om Lod att alla problem man kan finna i landet också finns i Lod. De har nu till och med en mur, som några judar börjat bygga runt sitt bostadsområde.

I denna till synes hopplösa situation

arbetar ett litet antal människor idogt på med freden. Ett exempel är en by som bär två namn, Neve Shalom på hebreiska och Wahat al-Salam på arabiska. Det är ingen kibbutz i bemärkelsen delad ekonomi, även om de också har rådslag här, utan den här byn bygger på delad konflikt. Hälften av invånarna är judar och hälften araberna - namnen på båda språken betyder fredens oas. Själva säger de att de inte har några illusioner om hur långt samförståndet kan nå under pågående konflikt. Det viktiga är att man har bestämt sig för att leva tillsammans, och hantera de problem som alla vet ständigt kommer att dyka upp.

Samma pragmatiska inställning som i Neve Shalom finner man också hos ungdomsorganisationen Re'ut Sadaka. De arbetar på olika sätt med ungdomar, där det viktigaste projektet är ett kollektiv där åtta judiska och arabiska ungdomar lever tillsammans under ett år. Under den här tiden driver de olika projekt för att skapa förståelse mellan folken. Faktiskt beskrevs deras kollektiv i en artikel nyligen som det enda exempel på blandat kollektiv i Israel.

Det finns också en trötthet på konflikten. Taxichauffören Omar pekade på en knykkelig colaburk och sa: "- Det är som om två personer bestämmer sig för att burken tillhör var och en av dem, men eftersom det bara finns en burk så blir det problem. Så de lägger all sin tid på att bråka om den." Burken är på ett sätt en bra jämförelse för hur han ser på Jerusalem, för honom är den inget värd: "-I hate this fucking city!". För honom är Jerusalem bara en källa till konflikt, han vill ha fred. Tyvärr kan inte staden lämnas in för återvinning som man kan med en uttjänt colaburk. Vi får leva med dess effekter på den mänskliga miljön.

Mattias Linder
2005-02-23

Resebrev från Jerusalem

Lördag i Israel är ungefär som en Lsöndag i Sverige, då alla är lediga. Skillnaden är väl att när mörkret faller på är sabbaten över - den börjar vid mörkrets inbrott på fredagen - och att gå till en pub är då en bra idé. Jag och en tjej och vapenvägrare som heter Osnat gick till ett tjeckiskt ställe, där jag över ett par öl fick lära mig mycket om kultur och konflikt. När vi i natten promenerat från Tel Aviv tillbaka till Jaffa, och klockan var mycket med tanke på en tidig morgon dagen efter, tog hungern över. Vi åkte iväg till ett gathörn där olika små bagerier bjöd ut varma mackor, inbakade bröd och annat gott. Det blev inte så många timmars sömn.

Trots de få timmarna i sängen var det inte så svårt att gå upp. Idag skulle vi åka till Jerusalem, tillsammans med en ung judisk kille med det fantastiska namnet Tzion. För övrigt så har de vackra namn här, jag har träffat en judisk tjej som heter "juvel", och en arabisk som heter "den leende". Liksom Osnat så är Tzion vapenvägrare, och han är en av medlemmarna i den judisk-arabiska fredsorganisationen Re'ut Sadaka.

Man har svårt att förstå hur litet landet är. Det är inte alls långt mellan Tel Aviv och Jerusalem - det tar bara en knapp timma med buss. Vi hade tänkt vänta med Jerusalem, men när vi insåg hur nära det låg så bestämde vi oss direkt. Resan dit var också överraskande, det var gröna ängar, dalar och berg hela vägen till Jerusalem.

Det är en många skillnader mellan Tel Aviv och Jerusalem, en av de mest kännbara är den stora mängd soldater som finns överallt i Jerusalem. Det började redan i Tel Aviv, då även soldater färdas med de vanliga bussarna. Bara under en dag i Jerusalem har jag sett fler beväpnade människor än totalt i hela mitt liv.

Soldater utanför centrala busstationen i Jerusalem.

Gamla stan i Jerusalem är dels vad man förväntat sig från TV, dels väldigt annorlunda. Gatorna med kommersen var inte så förvånande, men däremot hur lite man faktiskt vet om Jerusalems byggnader. Jag är ändå uppväxt i ett kristet land, och gick i söndagsskolan som liten. Så träder man in i en kyrka, som faktiskt

Tzion vid muren där hans folk sökt sig till i två tusen år.

är flera kyrkor i en, som byggt över de viktigaste platserna för Jesu lidande och död på korset. Här finns platsen där han misshandlades på väg till korset, här finns klippan där korset stod, en stor flat sten markerar var han smordes, och över klippan där han begravdes har uppförts en stor kupol. Det kändes märkligt att aldrig hört talas om denna fantastiska byggnad!

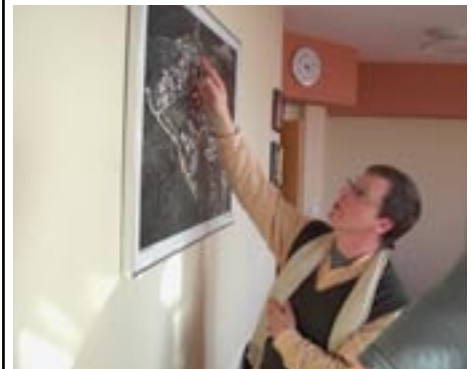
Starkaste minnet av den här dagen kommer nog att vara när jag besökte klagomuren tillsammans med Tzion. På väg fram till muren kom en rabbi fram till oss. Han var en person som på något sätt utstrålade värme och glädje på ett sätt jag inte kan beskriva. Han frågade Tzion om han inte skulle genomgå den traditionella snörningen av Guds ord på läderband runt huvudet och höger arm, för att visa sin vän (mig) en viktig judisk tradition. Tzion som inte är så värst religiös av sig gick med på det. Rabbin tyckte också att jag skulle be en bön vid muren, och talade om att det ändå är samma Gud som religionerna tillber.

Jag hade skrivit en lapp som jag skulle sticka in i muren, som traditionen bjuder. Men be var tämligen långt ifrån vad jag tänkt mig. Senast jag bad var som barn tillsammans med min mormor, de gånger som jag sov över hos henne. Det var omöjligt att närma sig muren utan att tänka på dess historia, och den innebörd den har för många människor. När jag kom fram till muren och stoppade in min lilla lapp, hörde jag att mannen bredvid mig grät när han mässade. Ateist är och förblir jag, men för första gången på 20 år bad jag en bön, och Gud var den jag talade till. Logik hör inte Jerusalem till...

Mattias Linder
2005-02-13

Fredens oas

På en av de många gröna kullarna som reser sig halvvägs från Tel Aviv på väg mot Jerusalem, ligger en by som bär två namn, Neve Shalom på hebreiska och Wahat al-Salam på arabiska. Det är ingen kibbutz i bemärkelsen delad ekonomi även om de också har rådslag här, utan den här byn bygger på delad konflikt. Hälften av invånarna är judar och hälften arabar - namnen på båda språken anspelar på en plats för fred.

Byns PR-ansvarige förevisar oss om byns nya planer.

Byn grundades av Bruno Hussar, en fransk-judisk dominikanermunk - ingen identitet är lätt i Israel. Bruno föddes 1911 i Frankrike där han också växte upp och sedan konverterade till kristendomen och valde klosterlivet. Han flyttade till Israel 1960. Idén till byn växte fram under 60-talet, inspirerad av Jesaja i Bibeln "Mitt folk skall leva i en fredens oas" (Jesaja 32:18).

År 1970 hade han övertygat ett kloster att donera mark åt byn. Marken var från början allt han hade - han hade inga pengar och inte heller några invånare. De första som kom dit stannade som oftast bara för ett tag, det gick några år in på 70-talet innan byn fick några bofasta. Själv ansåg Bruno att det inte kunde kallas en by förrän det fanns barnfamiljer i där, och det skulle dröja till början av 80-talet.

Numera är Neve Shalom en välmående by med 50 familjer, vilket motsvarar vad Bruno hade tänkt sig. Byn vill vara en modell för Israel, och visa att det är fullt möjligt att leva tillsammans. Namnet till trots så är det inte bara glädje och samförstånd som råder, vilket är omöjligt så länge de båda folken lever med in konflikt. Hela tiden händer saker utanför byn som påverkar den - alla har släkt och vänner "där ute".

Själva säger de också att de inte har några illusioner om hur långt samförståndet kan nå under pågående konflikt. Det viktiga är att man har bestämt sig för att leva tillsammans, och hantera de problem som alla vet ständigt kommer att dyka upp.

Mattias Linder
2005-02-15

Resebrev från Shfar-am

Onsdag kväll kom vi till en stad som är helt arabisk, med namnet Shfar-am. Det betyder nationens stam eller dylikt på hebreiska, och på arabiska en helande källa som räddade generalen Amir från döden. Förutom en övergiven synagoga, som underhålls av en arabisk familj, saknar staden idag judisk närvaro. Både den muslimska rabbin och den katolska prästen arbetar dock båda mycket för samarbete över religionsgränserna.

Det är en klyscha, men israelerna är ett vänligt folk, både judar och araber. Det välkomnande som vi möttes av i Shfar-am slår dock allt annat. Mat fick vi vart vi än kom, men det var det varmhjärtade välkommandet från alla i rektor Mazins hem som man kände så tydligt, men som är svårt att beskriva i ord.

Hemma hos Mazin till höger. Brodern Ali tillvänster.

På ett sätt var det lite som att förflyttas tillbaka i tiden att komma hit, och se de starka familjeband som finns mellan familjemedlemmarna. Bröderna Mazin och Ali bodde bara några hus från varandra – i grannskapet bodde så långt som jag förstod i alla fall fyra bröder, en syster samt någon av bördernas söner.

Det blev en intressant kväll hemma hos Mazin med diskussioner om läget i området. Både Mazin och Ali var hoppfulla inför framtiden med de nya framsteg som skett sedan Abu Mazens tillträde som palestinsk president. Generellt har jag upplevt att araberna i Israel är mer positiva till framtiden jämfört med den judiska befolkningen. De skickade också med oss en vädjan, att vi skulle hjälpa till att ändra på uppfattningen om muslimer i Europa. Det här är ett folk som behöver förståelse och hjälp, inte bli hatade för vad några få ställer till med.

De tänker förstås på självmordsbombarna, som de kan förstå med tanke på situationen i Gaza och på Västbanken. Men de stödjer dem inte på något sätt. Vad som var en tankställare var att de själva också känner rädsla för att de eller

deras nära skall bli terroristernas offer. Den judiska polisen, säkerhetstjänsten och militären plågar dem, men de vet var de har. Bombattentaten känner däremot inga etniska gränser, utan slår blint.

Förskolan

Anledningen till besöket i Shfar-am var en förskola som drivs enligt Waldorfs idéer. Det är tre arabiska grupper som lämnar sina barn här; muslimer, kristna och druser. Det har inte varit så lätt för Mazin, rektor på den största skolan i staden, att skapa förskolan. ”- Att starta upp skolan har både varit svårt och farligt. Svårt för att folk här har svårt att acceptera nya idéer, farligt för att allt västerländskt i mångas ögon ses som något dåligt för den egna kulturen.”

Många av föräldrarna till förskolans 23 barn sa till Mazin att de litade helt på honom – men så enkelt skulle de inte komma undan. Han ville att föräldrarna skulle veta vart de skickade sina barn. Förutom den Waldorfska grunden, vill man också betona den religiösa mångfalden genom att fira de tre religionernas högtider, och man bjuder också in familjerna till dem.

Ekonomiskt har de det lite svårt, de får varken något från stat eller kommun, även om de hoppas att det skall förändra sig i framtiden. Saken blir inte bättre av att arabernas ekonomiska situation generellt är svår. I stort sett så betalar föräldrarna vad de kan, och i något fall betalar de inget alls.

Målet är också att de i framtiden skall

Hemma hos Mazin till höger. Brodern Ali tillvänster.

gå judiska barn här, och vidare att idéerna skall sprida sig till vanliga skolor. Men som det är nu, där undervisningen endast sker på hebreiska om det är blandade klasser, föredrar Mazin att de går var för sig upp till klass sex, för att inte förlora den egna kulturen.

Scouterna

Scouterna i Israel har sex organisationer, en för varje religion samt en som skolorna driver. Man tänker vanligtvis på Israel som et land med två folk och två religioner. Det är dock betydligt mer komplicerat än så.

Vi får först för tillfället förbise de sekulära grupperna inom judarna och araberna, och att det finns judar som inte bekänner sig till judendom utan till exempel kristendomen. Scouterna är i alla fall indelade i judar och araber; de senare är sedan uppdelade i muslimer, katoliker, ortodoxa och druser.

Scouterna i Shfar-am startade 1984, och är inrymt i en tämligen stor byggnad. Den byggdes på samma sätt som många andra byggnader här, en våning i taget, allt efter man får råd. I det här fallet tog det fem-sex år, och då är ännu en våning planerad. De har nu två datorsalar, en samlingssal med scen, en hel våning med rum för aktiviteter, och sedan är också arabiska scoutförbundets kontor inrymt här.

Varje scoutgrupp har en aktivitet i veckan, och sedan har alla ledarna ett veckomöte där nästa vecka planeras. En viktig drivkraft för Ali är att skapa en plats med meningsfull sysselsättning för stadens ungdomar, som annars riskerar hamna snett. Droger är ett problem för hela det israeliska samhället, där de fungerar som ett sätt att fly från vardagens hårda verklighet.

Scouternas hus i Shfar-am.

De hoppas också i framtiden att fler flickor deltar, båda bröderna är väldigt västerländska när det gäller flickor och kvinnors rätt till frihet.

Ali och Mazins övergripande mål är att åka förståelsen mellan judar och araber, och även där spelar förstås scouterna en viktig roll. Samarbetet mellan de arabiska förbunden är väl organiserat, medan samarbetet med det judiska förbundet är mer sporadiskt. De ser dock sig själva som en möjlig bro mellan judar och araber i Palestina, de har förståelse för båda sidorna. Här behövs det möten, som dock kommer att få hållas utomlands – att få in araber från Palestina är inte att tänka på.

Skolan

Den skola där Mazin är rektor försöker även den arbeta för ökad förståelse mellan judar och araber. De har ett samarbete med en judisk skola i en annan stad, ett samarbete som det tog två år att arbeta upp ett förtroende för. Mazin ser det också som något som får gro och växa, och har man lyckats med det så är det inte heller så enkelt att dra upp.

Mazin arbetar också på att förändra den traditionella roll som lärare och rektor har i det arabiska samhället. Vanligtvis så har man ett strikt förhållningssätt till eleverna, som skall visa stor respekt för lärarna. Respekten vill Mazin behålla, men han tror på ett mer öppet förhållande till eleverna, där de inte döms som personer om de ställer till med något, utan att tillsägelser handlar om vad de gör, inte vad de är. De ser också till att ta hand om elever som har hamnat i trubbel, och där föräldrarna inte själva alltid räcker till. De utser då en "mamma" eller "pappa", eller båda beroende på vad som behövs.

Mattias Linder
2005-02-17

Könsroller i det arabiska Israel

Det finns många skillnader mellan den judiska och den arabiska befolkningen i Israel. En viktig sak är att den arabiska befolkningen är betydligt mer enhetlig än den judiska. Judarna har kommit hit i omgångar från ett otal olika länder, och tagit med sig kulturen från det land de kom – generellt har de dock ett tämligen västerländskt sinnelag. Den arabiska befolkningen utgörs helt enkelt av de araber som råkade hamna innanför Israels gränser efter kriget 1948. Deras gemenskap har därför en mycket lång historia, och här lever mycket av den gamla patriarkala kulturen kvar.

Teman i denna kultur känner man dock igen från hemmavid, det är dock starkare här – man får förstå att Gudrun Shyman inte var ute och seglade när hon talade om likheten mellan talibanerna och Sverige. För även i Sverige har killar lättare att behålla hedern om de är tillsammans med många tjejer. För en tjej i Sverige att vara tillsammans med många killar anses vara tecken på lösaktighet. Det är samma sak bland araberna, det är bara betydligt hårdare sociala sanktioner.

De svenska tjejer som jag reste runt med under den första veckan, sov över hemma hos några tjejer i Shfar-am. De hade varit väldigt förvåntansfulla att få besök från tjejer från ett annat land – man talar oftast negativt om hur turister exotiserar andra kulturer – här var det minsann tvärtom! Tre av dem var med under hela dagen, och det var tre starka personer.

Tjejerna berättar hur de betraktas av det omgivande samhället. Tjejer ses som svaga, och killar som starka, vilket innebär att förtroendet för tjejers förmåga är lågt. Man utgår inte från att även flickor planerar eller över huvud tänker. De här tjejerna vill dock ha fler möjligheter i livet än de som nu bjuds. De ville inte böja sig för kulturen, även om de känner trycket av den och i någon mån måste leva med den.

Den känner en rädsla inför att uttrycka vad de verkligen känner – de menar också att en öppen attityd i dessa frågor inte direkt ligger i deras tradition. Det är en sak vad man vill göra och vad föräldrarna också tillåter, men att verkligen göra det och bryta mot starka normer ger givetvis en motsvarande stark reaktion från det omgivande samhället. Som en av dem uttryckte det ”- Du lever inte i ett hus, du lever i ett samhälle”.

Rektor Mazin och andra lärare på deras skola gör vad de kan för att stärka tjejers ställning, och här finns mycket att göra. Det möter mycket motstånd, men det har hänt oerhört mycket de senaste decennierna – något som paradoxalt nog beror på att de lever i Israel, som en förtryckt minoritet i en västerländskt influerad kultur. En sak som är svårt för flickorna är att studera vidare. Dels betyder det att de får lämna sina hem, något som bär många föräldrar emot. Dessutom vet färderna av andras erfarenhet att de förlorar kontrollen över dem efter utbildningen.

Detta gör Mazin och hans personal vad de kan för att förändra, men de vill inte heller att deras kultur skall förändras för mycket. Värden som framförallt gemenskap och gästfrihet är starka idag, och det vill de även att de skall vara imorgon. På många sätt står de inför samma problem som vi i Sverige gjorde för 50 eller 100 år sedan.

Förändringar är på gång, om de än går långsamt. En lärarinna berättar om hur det var på hennes mormors tid. Många kvinnor ville börja jobba, men eftersom de inte fick åka i samma buss som män var det svårt. Hennes mormor ordnade då specialbussar för kvinnor. Skillnaden mellan då och nu är visserligen stor, det har gått mycket långsamt.

Som på många andra ställen så driver tidningar, TV och Internet på förändringarna. När man går runt på marknaderna Betlehem är det idel vackra kvinnor med inbjudande uppsyn på CD-fodralen. Huruvida det är för en påverkan från det västerländska, som kommit till Israel med judarna, vet jag inte. Det var dock inte något som de tog upp denna dag. De framhöll att mitt i eländet med att vara andra klassens medborgare, en befolkning i fiendeland, så har denna fiendes kultur stärkt kvinnornas ställning.

Mattias Linder
2005-02-16

Resebrev från Lod

Taxichauffören Omar som körde oss mellan Neve Shalom och Jerusalem, och som genom ett fantastisk sammanträffande sitter i styrelsen för vår värdorganisation Re'ut Sadaka, hade efter resan bjudit in oss till hans hem i Lod. Vi tackade ja till hans inbjudan, och på lördagen kom vi till hans hem där han lever med sin mamma och lillebror.

Omars lillebror och brorson på verandan till familjens hus.

Lod är en av de sex städer där både judar och araber lever, "mixed cities" som de kallar dem här. Det betyder dock inte att de lever i samförstånd. Antingen har man ingen kontakt med varandra, eller så är kontakten konfliktfylld. I det område Omar lever i är ett känt slumområde i Lod – faktiskt är hela Lod känt för att vara den "värsta" staden i landet. Man brukar säga här att alla problem som man kan finna på olika ställen i Israel också finns samlade i Lod. Vilket område som är judiskt och vilket som är arabiskt är inte svårt att se. Och det gäller inte bara husen, för ledarskapet i Lod bryr sig inte ens om att asfaltera vägarna en del arabiska områden, som därför är lervälling.

Huset som Omar bor i bryter dock av mot de flesta hus i området. Det ser ganska spanskt ut i stilen, vitt med rött tegeltak och trästolpar som håller upp verandan på framsidan. Huset har byggts ut eftersom, till största delen finansierat av Omars arbete. Omars far dog när han var sexton år, och nu har han tagit på sig familjeförsörjarrollen. Förutom den yngste brodern som bor hemma, så studerar de övriga i syskonskaran. Två bröder och en syster studerar medicin i Rumänien, liksom en syster i Jerusalem. Mamman

Gränser och förståelse

Gränsöverskridande vänskap är sorgligt ovanligt i Israel, många judar kan leva hela sitt liv utan att "behöva" ha med araber att göra. Omar, israelisk arab, och hans judiska vänner Avi och Yuval är dock härliga undantag – men samtidigt så gick diskussionerna upp i storm under vårt besök. Men det är något de räknar med, vänner är de ändå. Även de är engagerade i fredsarbete i någon form, Yuval genom sitt konstnärsskap och Avi i miljö rörelsen.

arbetar också så gott hon kan, men hon är sjuklig och har diabetes.

Liksom hos våra arabiska vänner i Shfar-am så är gästfriheten fantastisk. Det är kanske som vår värd Mazin sa, att man sätter en heder på gästfriheten. Men man märker också glädjen över att få bjuda till vid ett besök. Mamman möter oss strålglad, innan hon beger sig in i köket för att ordna med maten – fast snarare så ger hon sig ut på bakgården, de hade inte haft råd att köpa gas till spisen.

Omar frågar de svenska tjejerna om de vill se hur tunnbrödsbaket går till – de som visar störst intresse är dock jag och läraren Lennart. De ställer upp en apparat som kan beskrivas som en upp-och-ned vänd klotgrill, där tunnbrödet bakas på "kupolen". Ett olyckligt missförstånd har dock lett till att de räknat med en vegetarian och fem köttätare, när förhållandet var det omvända. Eftersom jag som vegetarian syndat med kyckling någon gång innan, känd jag att rollen som gäst bjöd att jag i alla fall provade den. Inte så dum alls...

De var väldigt stolta över syskonen som studerar, och visade foton från skolan och berättade om deras framsteg. Samtidigt var det nog också en vädjan om hjälp. Fyra studerande och endast en arbetande på heltid fungerar inte i längden. Omar undrade om vi kände till några fonder som kunde hjälpa dem. Jag har så svårt att hantera det hopp som vi från det rika Europa utgör, utöver att vara vänner på besök.

Värst med det är nog ändå att man vet att landet jag kommer ifrån har pengar, men att de först och främst försvinner uppåt i systemet. Här ser man likheten mellan i-land och u-land, rika fyrdubblar sina förmögenheter flerfaldigt under samma årtionde som vanligt folk bara ser sina inkomster öka med några procent.

**Mattias Linder
2005-02-19**

Yuval Caspi med en bild av sin förfader.

Efter en måltiden hos vår värd Omar som på arabiskt vis förvandlar magen till ett klot, tar hans vän Yuval med oss till sin ateljé. Han berättar sin familjesaga som är helt fantastisk. Hans familj flyttade från Marocko till Palestina redan 1830, långt före sionismens idéer om att skapa ett eget land för judarna. De anlände först till Haifa, och efter att ha bott på olika platser slog de sig till slut ned i Jaffa, idag en förstad till Tel Aviv, egentligen är de helt ihopvuxna.

Barnbarnet till immigranten arbetade sedan i slutet av 1800-talet som silversmed i Jaffa, och gjorde sig en liten förmögenhet. Möjligtvis var han påverkad av de sionistiska idéerna, för han köpte sig ett litet landområde ett par kilometer utanför Jaffa där han tänkte sig bygga en judisk by. Hans eget hus, som förstås var det första, räknas nu som Tel Avivs äldsta och finns fortfarande kvar.

Han köpte allt eftersom mera land, som han sålde vidare till andra judar. Landköpen är en intressant historia i sig. De gick till som så att man först bestämde ett pris, sedan fick köparen kasta en sten så långt han kunde. Där stenen landade utgjorde gränsen för landköpet. Snart byggdes också en synagoga och i början av 1900-talet en skola.

Skolan revs när araberna fördrev judarna från staden. Yuvals förfader flydde då till Bethlehem, där han till sin förvåning omfamnades av den lokale ledaren. Det visade sig att denne man en gång blivit

Re'ut Sadaka för judisk-arabisk vänskap

Israel bor inte endast judar, hela 20% av befolkningen är araber. Denna grupp kallas för 48-araberna, då de blev kvar inom Israel efter kriget som följde på dess utropande som egen stat. Därtill kan man lägga de 3,5 miljoner palestinier som bor i de ockuperade områdena. Identiteten som jude är ganska enkel, då Israel är en judisk stat. Identiteten för israels araber är betydligt mer komplex. Att man är arab är givet, men problemet är att man bor i en stat som definierar sig som judisk.

hjälp av Yuvals förfader när han som barn hade kommit till Jaffa för att sälja varor åt sin far. Han hade blivit rånad, och helt förtvivlad då han inte vågat åka hem av rädsla för sin far. I sin förtvivlan hade han knackat på en dörr för att få lite mat. Yuvals förfader hade då hjälpt honom och gett han pengar för det han förlorat. Nu var barnet som blivit ledare som var den som hjälpte – familjen stannade i hans hus i tio år.

Denne byggherre skrev sedan ned sin och hans familjs livshistoria i en bok. Yuval läste några rader ur slutet av boken, som skrevs på 1930-talet. Sionismen var nu stark bland judarna, och allt fler kom från framförallt Europa. Boken är en varningssignal som tyvärr ingen lyssnade på. Han förklarar här att det viktigaste som judarna står inför är att komma överens med sina arabiska grannar, vilket betyder lära sig deras språk och ders kultur. Araberna har levt här i generationer, och som grannar krävs denna respekt för att få det att fungera. Det är just detta som de europeiska judarna enligt boken inte förstod. Och de judar som kan arabiska idag kan inte ens räknas i procent.

Oförståelsen beror helt klart på bristen på kommunikation mellan grupperna. En mur mellan Israel och Palestina gör förstås saken än värre. Dessutom sprider sig detta tänkande alltmer i det judiska samhället. Det judiska grannskap som gränsar till Omars område bestämde sig för att även de minsann skulle ha en betongmur.

Att organisera människor under förtryck och i fattigdom är aldrig lätt, så även i Lod. Men den här gången var det för mycket för invånarna. De samlade sig och gick till domstol och fick muren olagligförklarad. Det som byggts av den står dock kvar, och många tror att bara lugnet har lagt sig, så fortsätter arbetet med den.

Mattias Linder
2005-02-19

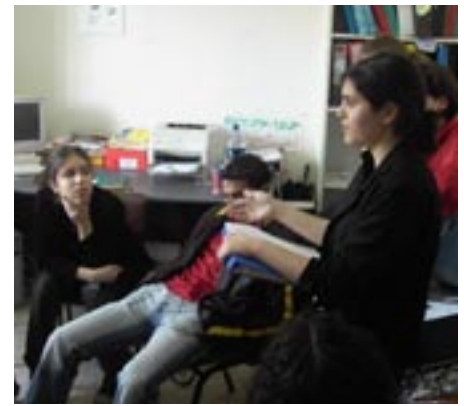
Samtidigt ockuperar den stat man lever i delar av det egna folket, som man är släkt med. Till råga på allt har en tredjedel av araberna inom israels gränser blivit framtagna sina hus och markområden, som givits till judar. En israelisk identitet är därför inte möjlig. Definierar man sig då som palestinier tolkas det av de judiska "landsmännen" som man deklarerar sig medlem av den Palestinska nationen, och därmed som en uttalad fiende. Den är alltså även den problematisk. Allt detta leder förstås till att samlevnad blir väldigt svår. Endast fem städer i Israel är blandade, men det betyder inte att man lever i samlevnad där. Umgänge över gränserna är ovanliga – segregerade städer är en bättre beskrivning.

I denna till synes hopplösa miljö arbetar ungdomsorganisationen Re'ut Sadaka. Deras arbete går i första hand ut på att använda sig av utbildning för att förändra synen som judar och araber har på varandra. De använder begreppet utbildning i en bred betydelse. Ungdomar i åldern 15-17 år arbetar de med genom att dels besöka skolor och tala om konflikten, och dels genom olika ungdomsgrupper. Dessa grupper finns i några av de få städer i Israel där både judar och araber bor.

Från dessa grupper väljer de sedan ut några stycken som ingår i deras så kallade ungdomsstyrelse. Tanken är att dessa ungdomar skall få en utbildning i ledarskap, genom att ha ett inflytande på organisationens arbete. De utför även egna projekt, och ledarnas förhoppning är att de sedan väljer att använda sig av den erfarenhet de får i framtiden i Re'ut Sadaka eller annan fredsorganisation.

Arbetet med dessa ungdomsgrupper kostar en del pengar, men är ändå billigt i relation till deras största projekt: "kollektivet". Där bor varje år åtta ungdomar mellan runt 20 år, fyra judar och fyra araber. En tanke bakom kollektivet är att man kan prata hur mycket man vill, men viktigast är ändå praktiken. Det blir som ett fredsbudskap i sig, som Re'ut Sadaka sammanfattar med "one year of life for co-existence".

Den första tiden genomgår de tillsammans en process, som handlar om att sätta sig in i den andres situation, likväl som att få en bättre förståelse för sig själv. Det sistnämnda är framförallt viktigt för araberna. Under åren har det i organisationen växt fram en definition som palestinsk, utan någon vidhäftande fiendebild. Men det handlar om två folk, och båda borde

Hed leder ett av de många ungdomsmöten som hålls på

ha rätt till sin identitet. Det är också något de judiska deltagarna har fått inse.

Men givetvis gör de mer än bara bor ihop. Under året får de själva hitta på, planera och genomföra egna projekt i relation till konflikten. Kollektivet är beläget i den blandade staden Jaffa, som är ganska unik i och med att gränserna mellan de arabiska och judiska områdena inte är så skarpa. Även om segregationen är mer uttalad i andra städer, betyder det inte att judar och araber i Jaffa lever obehindrat tillsammans.

Även organisationens kontor ligger i Jaffa, bara något kvarter från kollektivet. Under åren har de anställda tillsammans med deltagarna arbetat med ungdomar från området på det lokala kvarterscentret. Detta center betalas visserligen av det allmänna, men då bara byggnaden och en anställd som i princip bara har tid att se till denna. Re'ut Sadaka försöker att ge lokalerna ett innehåll. Utöver projekten så har deltagarna i kollektivet också olika positioner inom organisationen, och de arbetar alla som ledare för ungdomsgrupper.

Kollektivet kostar en hel del pengar, och allt finansieras genom bidrag. Efter andra intifadans start i oktober 2002 blev det svårare att finna fonder som trodde på fredsarbete i området. Under 2004 hade man inte råd att ge de anställda någon lön i flera månader. När jag var på besök hos scouterna i en stad i norra Israel hörde jag mig för om de kände till Re'ut Sadakas arbete. Det gjorde de, och de skattade organisationen högt, då den var en av de organisationer som inte gav upp när det var som svårast. Förhoppningsvis vänder vinden nu, och de hoppas att det betyder att hjälpen åter kommer.

Mattias Linder
2005-02-20

Murar att begråta

Att komma in i Palestina var en radikalt annorlunda upplevelse jämfört med det krånglande säkerhetsfolket på Tel Avivs flygplats. Jag satte mig på en buss från Jerusalem till Betlehem, och räknade med en resa genom en landsbygd mellan städerna. Något jag också förväntade mig var ännu en utfrågning från israeliska soldater.

Det blev inget av det. Efter en resa genom bebyggelse klev jag av vid Rakels grav som var ändstationen för bussen. Några soldater frågade om jag var judisk, och med ett nekande svar lämnade jag dem. Utan att förstå det befann jag mig nu i Palestina, utan att ens ha visat passet.

Mitt nästa mål var att ta mig till Beit Sahur i Betlehem där min vän skulle möta mig. Jag fick hjälp av en försäljare att få tag på en kille som skulle köra mig dit. Den hjälpen kostade mig 20 shekel, som jag visserligen fick ett armband för. Resan gick genom mer bebyggelse, och av min chaufför fick jag veta att jag nu var i Betlehem. Jag förstod först då att det inte finns någon landsbygd som delar städerna, men däremot en mur.

Mitt möte med klagomuren hade väckt en del känslor. Jag hade besökt den tillsammans med en sekulär judisk vän, som vanligtvis inte besöker den. Vid den försökte jag ändå sätta mig in i känslan av förlust som många judar upplever här. Med handen mot muren blickade jag upp mot himlen långt ovanför, tänkte på det judiska folkets historia här. Samtidigt stod en man bredvid mig och snyftade sig igenom någon bön.

Mötet med den moderna muren i Betlehem, byggd med samma historiska vansinne som alla andra murar, var omtumlande. Det kändes som man kunde höra ljudet av ett dovt maskineri som surrade kring den, ett maskineri av rädsla och hat som driver på dess byggande. Den lilla del av muren som jag såg var fylld med slagord, men påfallande ofta hade den en förtvivlad och vädjande ton.

Denna del var ännu inte färdig, och från den israeliska sidan kom en familj gående genom en olivlund som ligger där. De hälsade på den kameraförsedda västerlänningen, som hälsade tillbaka. Mannen i följet stannade till, förklarade att hans hus hamnat på fel sida av muren, jag såg ögonen tåras, han vände sig då bort och gick sin väg.

En gammal kvinna i sällskapet försökte på mycket fåordig engelska hjälpt med desto mer gestikulerande förklara att han inte längre kan försörja sin familj. Historien tar sina märkliga turer. Samma folk som gråter vid urgammal mur bygger nu en ny, som ett annat folk i sin tur begråter.

Den skillnad som slog mig mest mellan palestinierna och israelerna – förutom levnadsförhållanden – var nivån av politisk aktivitet. Jag har inga procenttal, men det verkar inte vara mycket fler aktiva i Israel än Sverige. De palestinier jag talat med berättar om siffran 50 procent, vilket i så fall är mycket högt. Ett annat tecken på aktiviteten kan vara den mängd slagord och affischer som klär Betlehem.

Att den politiska aktiviteten är så hög tycker min palestinske värd Iyad inte är så konstigt – de lever ju med konflikten dagligen. Från att de är barn lever de därmed automatiskt med politik. I Israel mötte jag mestadels fredsaktivister som inte är särskilt representativa för befolkningen. Andra som jag mötte ville helst förtränga konflikten så gott det går. Som Iyad, precis som de israeliska fredsaktivisterna säger, så har den judiska befolkningen en möjlighet att leva hyfsat normala liv utan att konflikten tränger sig på.

Jag kan inte låta bli att slås av hur bakvänt förhållandet mellan aktivism och faktisk möjlighet att göra något är. Bosättningsarna och ockupationen är något

som israelerna kan göra något åt, det är deras valda regeringar som driver denna politik. Jag frågade Iyad vad det palestinska folket skulle kunna göra för att hindra självmordsbombarna, och han svarade: ”- Hur stoppar man någon som redan gett upp allt?”

Fredagen den 25 februari tog en kille som inte kunde stoppas livet av sig. Han gjorde det i en kö till en klubb i Tel Aviv, och tog ytterligare fyra personer med sig i döden. I en restaurang 20 meter därifrån satt två av mina värdar i Israel, Eihab och hans bror Farid. De var de första på platsen efter explosionen.

Eihab och hans lillebror Farid, hemma i deras lägenhet som var mitt andra hem under min tid i Israel.

Eihab som utbildar sig till sjukskötare och jobbat på sjukhus, började ta hand om de sårade. Både Eihab och självmordsbombaren är araber. En av dem försöker döda så många judar som möjligt, den andre försöker rädda så många han kan.

Mattias Linder
2005-02-25